

دفتر تحکیم وحدت از آغاز تا انشعاب

www.ketab.ir

سرشناسه:

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

قروست:

شابک:

فهرست‌نویسی:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیویی:

کتابشناسی ملی:

کردی، علی، ۱۳۳۹

دفتر تحکیم وحدت از آغاز تا انشعاب / تألیف علی کردی.

تهران: مؤسسه فرهنگی هنری مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰.

۳۶۴ ص.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی: ۸۱۱ احزاب و گروهها: ۲۷.

۷۳۰۰۰ ریال: ۹-۵۷۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

فیبا

کتابنامه: ص [۳۳۳]-۳۳۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

دفتر تحکیم وحدت - تاریخ

جنبش‌های دانشجویی - ایران - تاریخ

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

۱۳۹۰ د ۷ ۴۵۷۹/۵ DSR

۹۵۵/۰۸۴۰۶

۲۶۹-۱۱۱

مؤسسه فرهنگی هنری مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: دفتر تحکیم وحدت از آغاز تا انشعاب

تألیف: علی کردی

نوبت چاپ اول، زمستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۵۰۰ قیمت: ۷۳۰۰ تومان

حروف چینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹-۵۷۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

ISBN 978-964-419-570-9

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبه روی چاپ پیرین اسدی، پلاک ۱۹۵۴.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۱۹۴ تا ۲۲۲۱۱۱۷۴ فاکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irde.ir

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	پیشگفتار

بخش اول:

۱۷.....	دفتر تحکیم از شکل‌گیری تا تثبیت
۱۹.....	فصل اول: انجمن‌های اسلامی خاستگاه اولیه‌ی دفتر تحکیم
۱۹.....	بررسی مختصر تاریخ جنبش دانشجویی
۲۰.....	نخستین انجمن اسلامی دانشجویان
۲۳.....	انجمن‌های اسلامی پس از کودتا
۲۴.....	واقعه‌ی ۱۶ آذر ۱۳۳۲
۲۷.....	تحولات دانشگاه‌ها بعد از ۱۵ خرداد ۴۲
۳۱.....	فصل دوم: زمینه‌های شکل‌گیری دفتر تحکیم وحدت
۳۱.....	جنبش دانشجویی پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۳۴.....	حرکت انجمن‌های اسلامی به سمت تحکیم
۳۷.....	آرم دفتر تحکیم
۳۸.....	مرامنامه و اساسنامه
۴۰.....	مرامنامه
۴۰.....	اصول کلی
۴۱.....	اهداف
۴۲.....	خط مشی عقیدتی سیاسی

۴۳.....	خط مشی فرهنگی.....
۴۴.....	خط مشی تشکیلاتی.....
۴۵.....	اساسنامه.....
۴۵.....	فصل اول: نام و هدف.....
۴۵.....	فصل دوم: عضویت.....
۴۷.....	فصل سوم: حقوق و وظایف انجمن‌های عضو و نمایندگان آنها.....
۵۰.....	فصل چهارم: نشست‌ها.....
۵۷.....	وظایف و حیطه‌ی کار کمیسیون‌ها.....
۶۹.....	فصل سوم: حرکت به سمت تثبیت.....
۶۹.....	دانشگاه اسلامی: اولین دغدغه‌ها.....
۷۰.....	اقدامی انقلابی و تجدین‌برانگیز.....
۷۴.....	چگونگی اقدام.....
۷۶.....	تسخیر لانه‌ی جاسوسی.....
۷۸.....	انقلاب فرهنگی در دانشگاه‌ها.....
۷۸.....	دوران طولانی دفتر تحکیم وحدت.....
۸۳.....	اتفاقات دانشگاه تبریز.....
۸۶.....	موضع دفتر تحکیم وحدت در قبال جریان آیت.....
۸۹.....	شکست مارکسیست‌ها و التقاطیون.....
۹۲.....	تأکید بر تداوم انقلاب فرهنگی.....
۹۳.....	مواضعی در مسیر انقلاب: بیانیه به مناسبت روز زن.....
۹۴.....	بیانیه‌ی دفتر تحکیم وحدت در رابطه با استقرار دولت رجائی.....
۹۵.....	دفتر تحکیم و دفاع مقدس.....
۹۶.....	شهادت دانشجویان.....
۱۰۲.....	ظهور چپ و راست، صف‌بندی‌ها و انتخابات.....
۱۰۷.....	۱- فقدان ایدئولوژی منسجم دینی.....
۱۰۷.....	۲- دوری از تعبد.....
۱۰۷.....	مواضع تحکیم در قبال ولایت فقیه و نماینده‌ی ولی فقیه.....
۱۰۸.....	حضور در انتخابات.....

لیست‌های انتخاباتی دومین دوره‌ی مجلس.....	۱۰۹
حمایت برخی از وزرا و دولتمردان.....	۱۱۱
نتیجه‌ی انتخابات دومین دوره‌ی مجلس شورای اسلامی.....	۱۱۲
آخرین همسویی‌ها.....	۱۱۴
شاخص‌های تداوم.....	۱۱۵
نشست مشهد.....	۱۱۷

بخش دوم:

از استحاله‌ها انشعاب.....	۱۱۹
فصل اول: تغییر رویکردها در اوایل دهه‌ی هفتاد.....	۱۲۱
ستاد هماهنگی شکل‌های خط امام.....	۱۲۱
انتخابات مجلس چهارم.....	۱۲۵
انتقاد از دولت سازندگی.....	۱۳۰
نگاهی فراتر از یک رخداد.....	۱۴۰
انتخابات دوم خرداد.....	۱۴۱
نشانه‌هایی از استحاله و دگردیسی.....	۱۴۵
تأکید بر اشتباهات گذشته؛ اما همچنان تکرار.....	۱۴۶
تحلیلی بر برخی مواضع دفتر تحکیم (اوج انحراف).....	۱۵۰
مروجان واژه‌ی دموکراسی.....	۱۵۱
فصل دوم: حوادثی تلخ در مسیر جدایی.....	۱۵۳
مراسم ۱۳ آبان.....	۱۵۳
حادثه‌ی کوی دانشگاه؛ نقطه‌عطف برخوردها.....	۱۵۶
تحركات بعدی.....	۱۶۲
پیام مقام معظم رهبری.....	۱۶۳
راهپیمایی ۲۳ تیر و ختم غائله.....	۱۶۵
چهارمین اطلاعیه‌ی دفتر تحکیم.....	۱۶۵
کنفرانس برلین.....	۱۷۰
سخنان علی افشاری.....	۱۷۵

۱۷۸	دیدار با رهبری
۱۷۹	اردوی خرم‌آباد
۱۸۵	فصل سوم: در مسیر انشعاب
۱۸۵	سخنانی از جنس دشمن
۱۸۷	علی افشاری و دانشگاه امیرکبیر
۱۹۰	روندهای اختلاف‌آمیز
۱۹۱	انتخابات مجلس ششم
۱۹۴	طرح تعطیلی دانشگاه‌ها
۱۹۶	سفر به عتبات
۱۹۷	آزادابی از طرح خروج
۱۹۸	دیدار با رهبری
۱۹۹	آغاز فصل‌بندی علنی
۲۰۱	نشست سالانه‌ی تبریز
۲۰۱	دفتر تحکیم و انتخابات هشتم
۲۰۴	نشست سالیانه در دانشگاه تهران و حوادث بعد از آن
۲۰۶	نشست گیلان در مهر ۱۳۸۰
۲۰۸	آغاز انشعاب
۲۱۰	درگیری بر سر ساختمان
۲۱۲	نشست علامه
۲۱۵	نقش مشارکتی‌ها در فروپاشی دفتر تحکیم
۲۲۰	شمایی مختصر از روند انشعاب
۲۲۷	نتیجه
۲۳۱	اسناد و تصاویر
۳۳۳	کتابنامه
۳۳۳	نمایه

مقدمه

انجمن‌های اسلامی دانشگاه‌ها، تشکلهایی بودند که در مقابل دو جریان راست‌گرای لیبرال و چپ‌گرای سوسیالیسم ایجاد شدند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، این تشکل بر اساس آرمان و رهنمود حضرت امام خمینی راه وحدت را پیش گرفت تا در سایه‌ی تحکیم، فرایند اسلامی‌شدن دانشگاه را مدیریت کند.

در عین حال اتحادیه‌ی انجمن‌های اسلامی دانشجویان سراسر کشور موسوم به «دفتر تحکیم وحدت»، در کارنامه‌ی سی ساله‌ی خویش ادوار پرنوسان و پُرچرخشی را پشت سر نهاده‌است.

دفتر تحکیم در مقاطعی مانند یک حزب سیاسی عمل کرده و در مواقعی نیز تشکلی صنفی و اجتماعی بوده است. به‌رغم نوسانات مختلف، دفتر تحکیم تا آغاز دهه‌ی ۱۳۷۰ خط مقدم انقلاب اسلامی در دانشگاه‌ها بود، اما پس از آن به‌دلیل فقر ایدئولوژی و خلأ گفتمانی دچار تحولاتی شد که این پدیده را به سمت چالش‌های نوینی با انقلاب پیش برد.

تغییر گفتمان عدالت‌خواهی به مطالباتی از نوع لیبرالیسم غربی، تبدیل گفتمان استکبارستیزی به پارادایم استکبارپذیری، توسعه‌ی ارتباطات تشکیلاتی با اپوزیسیون نظام، هم‌نوایی و هم‌سویی با رسانه‌های بیگانه از رویکردهایی بودند که دفتر تحکیم را دچار دگرگونی‌های محتوایی عمیق کرد. در این وضعیت و در پی نشست‌های بی‌حاصل بر سر ترکیب شورای مرکزی و ارکان دفتر تحکیم، اختلافات درونی نیز تشدید یافت. این اختلافات با دخالت آشکار و حساب‌شده‌ی جبهه‌ی دوم خرداد

به‌ویژه چهره‌های رادیکال حزب مشارکت، سرانجام به انشعاب در دفتر تحکیم انجامید.

جناح سستی در طیف شیراز و جناح مدرن در طیف علامه قرار گرفت. هر دو طیف با شورای مرکزی و شورای تحقیق جداگانه راه انشقاق را پیمودند و در اسفند ۱۳۸۰ «دفتر تحکیم» از تحکیم افتاد.

در این تحقیق تلاش شده‌است تا مقاطع و ادوار گوناگون دفتر تحکیم وحدت به‌عنوان مهم‌ترین شکل جنبش دانشجویی در دهه‌های گذشته مورد ارزیابی قرار گیرد.

در پایان ضمن تشکر از مؤلف محترم جناب آقای علی کردی، از زحمات آقای دکتر اکبر اشرفی معاونت پژوهشی و آقایان ابوالفضل صدقی و مصطفی جوان مدیر و کارشناس گروه تاریخ و روابط خارجی و همچنین همکاران محترم در مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

پیشگفتار

انجمن‌های اسلامی دانشجویان برای نخستین بار در سال ۱۳۲۱ در دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه تهران تأسیس شد و پس از آن به دانشکده‌ی مهندسی و سپس به سایر دانشگاه‌ها راه یافت. اسلام‌گرایی انجمن‌های اسلامی به این معنا بود که نیروهای فکری-سیاسی نقطه‌ی عزیمت خود را دین اسلام قرار داده و تفکر سیاسی را بر پایه‌ی آن بنا نهاده‌اند. لذا انجمن‌های اسلامی دانشجویان، که در بدنه‌ی جنبش دانشجویی از جایگاه بسیار ممتازی برخوردار بودند، در تقابل با مارکسیست‌ها و التقاتیون از هویت دینی و اصیل خود دفاع می‌کردند.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، انجمن‌های اسلامی با ره‌نمود امام، دفتر تحکیم وحدت را احیاء کردند. دفتر تحکیم برای مقابله با فتنه‌خوئی‌های آمریکا و کاستن از نقش تخریبی او در ایران، اقدام به تسخیر لانه‌ی جاسوسی کرد. پس از آن در حرکتی بسیار سریع و انقلابی، انقلاب فرهنگی را در دانشگاه‌ها پایه‌ریزی نمود تا از رشد قارچ‌گونه‌ی گروه‌های مارکسیستی در محیط دانشجویی ممانعت به‌عمل آید. با گذر زمان به تبع اختلافی که در جمهوری اسلامی بین جناح چپ و راست در حزب جمهوری اسلامی، سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی و جامعه‌ی روحانیت به‌وجود آمد؛ اختلافاتی بر مبنای عمل سیاسی در دفتر تحکیم بروز کرد.

اما پس از دوم خرداد ۱۳۷۶ و تشکیل جبهه‌ی اصلاح‌طلبان، دفتر تحکیم وحدت به‌تدریج معادله‌ی جنبش دانشجویی را برهم زد و برخلاف معادلات سیاسی کشور حرکت کرد. جبهه‌ی اصلاحات که مسئله‌ی اصلی خود را جناح راست و خلع ید

کامل او از قدرت می‌دید با شکاف جدیدی در دفتر تحکیم روبه‌رو شد.

طیف مدرن برخاسته از دانشگاه امیرکبیر به رهبری علی افشاری با شعار عبور از خاتمی و انسداد سیاسی در ایران، علاوه بر مخالفت با نظام، چالش‌هایی را در برابر اصلاح‌طلبان طرفدار خاتمی نیز پدید آورد.

هرچند در میان احزاب هجده‌گانه‌ی جبهه‌ی اصلاحات، حزب مشارکت به این رویکرد جدید چراغ سبز نشان می‌داد، اما تلاش می‌شد تا طیف مدرن را به ملی-مذهبی‌ها متسبب کنند.

طیف مدرن با عبور از همه‌ی ارزش‌های اسلامی از پلورالیسم، لیبرالیسم و سکولاریسم در مقابل گفتمان دهه‌ی ۱۳۶۰ سخن می‌راند. دگردیسی ارزشی این طیف تحت سیطره‌ی افکار روشنفکر دین‌ستیزانه‌ی دکتر سروش و جناح تند حزب مشارکت بود. گزاره‌هایی که هر روز بر وسعت و عمق آن افزوده می‌شد نه تنها بر نقد گزاره‌های گذشته، بلکه بر نفی آنان گام برمی‌داشت.

طیف مدرن طرح‌هایی نظیر رفرااندوم قانون اساسی، تحریم انتخابات، دیده‌بانی جامعه‌ی مدنی، نافرمانی مدنی را ارائه داد که محصولی جز اغتشاشات و درگیری‌های شدید اجتماعی و دانشجویی نداشت. با این حال، دفتر تحکیم بر گستره‌ی تخیلات و توهم‌زدگی خود می‌افزود. دفتر تحکیم وحدت با چنین اقداماتی عملاً از اعتبار ساقط شد و به سمت انشعاب پیش رفت.

اما طیف سنتی و ارزشی دفتر تحکیم که وفاداری به خاتمی و ارزش‌های دوم خرداد را سرلوحه‌ی کار خود قرار داده بود، می‌کوشید تا از دایره‌ی نظام اسلامی خروج نکند. این طیف در مدار قانون و قانونمندی، ضمن حفظ رویکرد انتقادی، طیف مقابل را به هنجارشکنی متهم می‌کرد. در طول نشست‌های پرچنجال در شهرهای مختلفی چون مشهد، تبریز، رشت، اصفهان، خرم‌آباد، تهران، سرانجام نشست شیراز به انشعاب نهایی رأی داد. سیدمهدی طباطبایی و دوستانش در نشست شیراز با کسب آرای لازم موفق به تشکیل شورای مرکزی با هفت عضو اصلی و سه عضو

علی‌البدل شدند. سپس برای تسخیر ساختمان و استقرار شورای جدید در آن اقدام کرد. اما ظاهراً این بار تسخیر خانه خود به مراتب سخت‌تر از لانه‌ی جاسوسی آمریکا بود و در درگیری بر سر تصاحب ساختمان دفتر تحکیم، طیف مدرن مقاومت کرد؛ عده‌ای مجروح و ۳۵ نفر بازداشت شدند.

طیف مدرن به تلافی نشست شیراز، در دانشگاه علامه طباطبائی دور هم نشستند و با تعیین شش عضو اصلی و سه عضو علی‌البدل طیف علامه را علم کردند.

در این تحقیق تلاش شده‌است از ابتدای شکل‌گیری تا زمان انشعاب دفتر تحکیم زوایای مختلفی مورد ارزیابی واقع شود. اما متأسفانه مشکلات عمده‌ی این پژوهش فقر منابع بود که هم موجب تأخیر در ارائه‌ی پروژه و هم مانع اغنای تحقیق شد. از این رو از تمامی پژوهشگران مطالعات تاریخی و سیاسی عذرخواهی می‌شود.

کتاب حاضر در دو بخش اصلی تنظیم شده‌است: بخش اول شامل مراحل شکل‌گیری تا دوره‌ی نشست دفتر تحکیم وحدت است.

این بخش خود مشتمل بر فصول متعددی است که می‌توان به فصل‌هایی چون:

- انجمن‌های اسلامی خاستگاه اولیه‌ی دفتر تحکیم؛

- تشکیل دفتر تحکیم؛

- تسخیر لانه‌ی جاسوسی؛

- انقلاب فرهنگی؛

- جنگ و دفاع مقدس در منظر دفتر تحکیم

اشاره کرد. بخش دوم کتاب از آغاز استحاله تا پایان انشعاب را مورد بررسی قرار

داده‌است. این بخش نیز دارای فصول مختلفی است که مهم‌ترین آن عبارت‌اند از:

- انتقادهای نسبت به دولت هاشمی و انشعاب‌های اولیه؛

- دولت دوم خرداد؛

- حادثه‌ی کوی دانشگاه؛

- کنفرانس برلین؛

- حادثه‌ی خرم‌آباد؛

- سه سال تضاد و درگیری و انشعاب

در پایان از همه‌ی محققان و پژوهشگران حوزه‌ی انقلاب اسلامی که با مطالعه‌ی دقیق و نقد عالمانه‌ی خود حقیر را در راستای ارائه‌ی کارهای بعدی مرهون الطاف خویش می‌کنانند، بی‌نهایت سپاسگزارم. وظیفه‌ی خود می‌دانم تا از زحمات برادران ارزشمند خود در معاونت پژوهشی، اطلاع‌رسانی و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی به‌دلیل همه‌ی کمک‌هایشان سپاسگزاری نمایم.

علی کردی - شهریور ۱۳۸۹